

Randmeer Noordoostpolder

Adviesnotitie op basis van een indicatieve voorverkenning gebiedsontwikkeling

1. Aanleiding

Bij de aanleg van zuidelijk Flevoland is de oude kustlijn van de Zuiderzee omgevormd tot randmeren. Van noord naar zuid gaat het om het Ketelmeer, Vossemeer, Drontermeer, Veluwemeer, Wolderwijd en Nuldernauw. De belangrijkste reden om het nieuwe land niet vast tegen het oude land aan te leggen, was de afvoer van grondwater. Voor het eerder aangelegde noordelijk Flevoland speelde dit in mindere mate. De kosten waren daardoor te hoog en lagen boven de toen geldende normen, waardoor de Noordoostpolder naadloos overgaat in het Overijsselse landschap. Nu na vijftig jaar blijkt dat de genoemde randmeren niet alleen gunstig zijn voor de afvoer van overtollig grondwater, maar ook de motor vormen voor natuur en recreatie, gaan stemmen op alsnog het toen niet gerealiseerde randmeer aan te leggen. Met regelmaat worden hiervoor aanvullende argumenten aangereikt in de sfeer van klimaatbestendigheid van het gebied, kansen voor woningbouw in het hogere segment, een impuls voor de leefbaarheid en economie van de regio en een kans voor zandwinning. Een nieuw randmeer is denkbaar tussen Lemmer, via Kuinre naar Vollenhove of in een deel van dat traject.

In vergelijking met vijf jaar geleden, toen ook discussies zijn gevoerd over aanleg van het Randmeer Noordoostpolder, is sprake van wezenlijke andere omstandigheden. Zo is klimaatverandering als thema op politieke agenda's gekomen en is de notie dat we anders moeten omgaan met water in zeer korte tijd tot in de haarvaten van de samenleving doorgedrongen. Ook zijn combinaties van water, wonen, natuur, recreatie en scheepvaart niet langer een wens maar feitelijk in ontwikkeling op diverse plaatsen in Nederland. Treffend voorbeeld hiervan is het Wieringerrandmeer in de kop van Noord-Holland, dat de komende jaren geleidelijk gestalte krijgt. Verder zijn de sociaal-economische urgenties groter en erkend door bestuur en politiek. Zo is in Gemeente Noordoostpolder in 2007 sprake van krimp van de bevolking. Thans is er de politieke wil te onderzoeken hoe bestaande waarden in en om noordelijk Flevoland te verrijken zijn met nieuwe waarden. Aanleg van het randmeer past in deze context en kan een oplossingsstrategie zijn. Het is geen doel op zich.

Lessen uit tientallen voorbeelden van gebiedsontwikkeling leren dat voor succesvolle realisatie sprake moet zijn van een overtuigend moeten, willen en kunnen. Tijdens een indicatieve voorverkenning is onderzocht of hier sprake van is. Bij het moeten gaat het om relevante beleidsurgenties en feitelijke gebiedsurgenties. Bij het willen gaat het om ambities van (hoofdrol)spelers en personen die het ambassadeursschap op zich nemen. Bij het kunnen gaat het om condities (fysiek, instrumenteel, financieel) en de competenties die nodig zijn om uiteindelijk tot realisatie te komen.

2. Proces

Deze notitie vormt het resultaat van een indicatieve voorverkenning voorafgaande aan een eventuele gebiedsontwikkeling. Allereerst is bestaand materiaal geïnventariseerd vanuit het perspectief van moeten, willen en kunnen. De bevindingen zijn vervolgens besproken met vertegenwoordigers van betrokken overheden, enkele maatschappelijke organisaties en enkele marktpartijen. Zij hebben vanuit hun perspectief gereageerd. Dit leidde tot een beeld van het ontbreken van een majeure beleidsurgentie, een rijke schakering van kleinere en grotere gebiedsurgenties, de ambitie van velen serieus werk te maken van het randmeer, de ambassadeur(s) die nog moet(en) opstaan en de middelen die er nog beslist niet zijn. Vervolgens zijn ook deze bevindingen tijdens een symposium op 21 februari 2008 besproken met bestuurders en politici. Op grond hiervan en met gebruikmaking van generieke kennis van gebiedsontwikkeling is een advies geformuleerd voor de portefeuillehouder van Provincie Flevoland.

3. Documentatie

Tweede prijs prijsvraag Habiforum/VenW: Meervoud meer dan een randmeer (2001) Breed consortium onder leiding van Rijkswaterstaat/RIZA

Veronderstelde urgenties

- ❑ Noordoostpolder heeft onvoldoende opslagcapaciteit voor schoon water dat dienst doet als watervoorziening voor landbouw bij droogte.
- ❑ Overijssel zoekt ruimte voor piekberging.
- ❑ Friesland zoekt uitbreiding van de boezemcapaciteit.
- ❑ Traditionele landbouw verkeert in een neerwaartse spiraal. Ook Noordoostpolder ontkomt hier niet aan en is kwetsbaar vanwege goeddeels ontbreken van andere economische dragers.
- ❑ Behoeftte aan ruimte voor watergebonden recreatie neemt verder toe. De randmeren tussen Flevoland en Gelderland zijn druk bezocht en lopen tegen grenzen aan in verband met eisen vanuit Natura 2000.

Integrale visie IJsselmeergebied 2030 (2002) Ministeries van EZ, LNV, VenW, VROM

Onderzoeksvragen voor het zogeheten Vergeten Randmeer

- ❑ Waterhuishouding: draagt het randmeer bij aan bergingscapaciteit opdat zowel pieken als dalen in wateraanvoer in de regio kunnen worden opgevangen? Heeft een randmeer negatieve gevolgen voor herstel van trilvenen in Nationaal Park De Weerribben?
- ❑ Natuur: versterkt het randmeer de natte verbindingzone?
- ❑ Recreatie: is het randmeer van voldoende betekenis voor regionale watersport en als alternatief voor de toenemende belangstelling voor De Weerribben en De Wieden?
- ❑ Cultuurhistorie: draagt het randmeer bij aan herstel van de Zuiderzeekust en accentuering van de Noordoostpolder?
- ❑ Economie: is het meer van betekenis voor de regionale economie?
- ❑ Grondstoffenvoorziening: voorziet aanleg in een behoefte aan ophoogzand en mogelijk ook aan beton- en metselzand?

Onderzoek haalbaarheid randmeer in kader Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (2002) Ministerie van VROM

Conclusie haalbaarheidsonderzoek

- ❑ Aanleg van het randmeer is niet mogelijk vanwege een negatieve maatschappelijke kosten-batenanalyse. Er is gewerkt met de zogeheten OEI-criteria, waardoor een bijdrage aan de nationale economie dominant doorklinkt.
- ❑ Reacties van medewerkers van Rijkswaterstaat/RIZA (thans Waterdienst) wijzen op een smalle insteek bij de berekeningen. In hun ogen zou een brede maatschappelijke kosten-batenanalyse vrijwel zeker een positief resultaat tonen.

Omgevingsplan Flevoland (2006) Provincie Flevoland

Beleidsuitspraken

- De provincie staat positief tegenover initiatieven van marktpartijen op het gebied van de ontwikkeling van (water-)recreatie in verbinding met het oude land, waarbij nieuwe ideeën over wonen en werken in waterrijke omgevingen worden verkend die recht doen aan de cultuurhistorie, het landschap en de oorsprong van het gebied en die leiden tot een impuls in de fysieke leefomgeving.
- Aanleg van het randmeer is geen speerpunt in het Omgevingsplan. In beginsel stelt de provincie dus andere prioriteiten, tenzij Provinciale Staten het college anders verzoeken.

Onderzoek Ruimte voor de Rivier (2007)

Rijkswaterstaat

Conclusie berekeningen

- In tegenstelling tot algemene noties van het Milieu en Natuur Planbureau over de noodzaak van herstructurering van de IJssel in verband met afbuigen van incidentele piekafvoeren, constateert Rijkswaterstaat dat het randmeer niet nodig is om water van de IJssel via de Vecht af te voeren. Er kan namelijk 500 m³/s worden afgevoerd via het Zwolle-IJssel kanaal en de Vecht. Het randmeer maakt dan ook geen deel uit van de PKB Ruimte voor de Rivier.
- De huidige PKB loopt tot 2015. Mocht er een vervolg op deze PKB komen, is het aan dan geldende inzichten en het dan lopende proces of het Vergeten Randmeer noodzakelijk is voor het faciliteren van de wateropgaven. Op dit moment valt hierover weinig zinnigs op te merken.

Studentenonderzoek Vergeten Randmeer (2007)

Hogeschool Amsterdam Aqua Fundum

Berekeningen (nader te verifiëren)

- Het ruimtebeslag van een Vergeten Randmeer van Vollenhove naar Lemmer bedraagt 1250 hectare.
- Tijdens de aanleg komt 26 miljoen kubieke meter kwalitatief goed zand vrij.
- Bij een peilverschil van een meter ontstaat een capaciteit voor piekberging van 6 miljoen kubieke meter water.

Invalshoeken Randmeer Noordoostpolder (2007)

Provincie Flevoland

Constateringen

- Waterberging: mogelijk reikt het belang van het randmeer verder dan de regio en is aanleg van nationaal belang.
- Woningbouw: de afgelopen jaren vertrekken meer mensen uit de Noordoostpolder dan er zich vestigen. In de periode 2000-2006 bouwde Gemeente Noordoostpolder 150 woningen en buurgemeente Steenwijkerland 200 per jaar. Een gebiedsontwikkeling met een aanzienlijk woningbouwprogramma kan dus verstorend werken op de regionale woningmarkt, te meer omdat ook plannen voor een seniorenstad in ontwikkeling zijn. Provincie Flevoland laat in dit licht onderzoek doen naar de woningbehoefte in de regio.
- Natuur: het verbinden van het Voorster- en Kuinderbos biedt kansen voor de natuur. Ook ontstaat door aanleg van een extra afvoergeul voor de IJssel (bypass bij Kampen)

circa 300 hectare nieuwe natuur. Een randmeer is wel van invloed op de uitwisseling van fauna en flora in de regio.

- Economie: het randmeer biedt mogelijkheden voor recreatie en toerisme. Ook liggen er kansen voor een complementair en hoogwaardig woonmilieu, gericht op het vasthouden en aantrekken van hoger opgeleiden, onder meer verbonden aan de Agrarische Hogeschool Dronten en instellingen in Marknesse (Nederlands Lucht- en Ruimtevaart Laboratorium, Geomatica Business Park, Duits Nederlandse Windtunnel).
- Nu duidelijk is dat de Zuiderzeelijn niet wordt aangelegd wordt bezien op welke andere manier aan Noordelijk Flevoland een economische impuls kan worden gegeven. Hiervoor wordt een Regionaal Specifiek Programma (RSP) opgezet dat wellicht aanknopingspunten biedt voor de aanleg van een Randmeer Noordoostpolder.

4. Urgenties

Beleidsurgenties

- Klimaatbestendig inrichten van Nederland en waar nodig en mogelijk creëren van ruimte voor de opvang van pieken en dalen in neerslag en aanvoer.
- Zorgen voor economische vitaliteit in combinatie met duurzame ontwikkeling.

Gebiedsurgenties

- In sociaal-economisch opzicht blijft het gebied achter bij het gemiddelde in Nederland. De werkgelegenheid is sterk gerelateerd aan traditionele landbouw en is daardoor steeds afhankelijker van mondiale ontwikkelingen en dus kwetsbaar.
- Per saldo trekken jongeren weg naar universiteitssteden zoals Groningen en Amsterdam.
- In Noordoostpolder was in 2007 sprake van krimp van de bevolking.
- Het gebied ligt in een regio met veel restricties vanuit Natura 2000 en relatief weinig ruimte voor economische ontwikkeling. Daar waar sprake is van ontwikkelingen ontbreekt het aan ruimtelijke focus, waardoor de kans op landschappelijke verrommeling toeneemt.
- Op regionale schaal is ruimte nodig voor piekberging, maar of dat met een randmeer het beste is te faciliteren is een vraag die om nader onderzoek vraagt.

5. Ambities

Ambities

- ❑ Een duurzame oplossing voor de gesignaleerde urgenties in combinatie met een icoon in het landschap, dat focus geeft aan ruimtelijke ontwikkelingen. Realisatie hiervan in 2025.
- ❑ Een randmeer kan een duurzame oplossing zijn. Het biedt kansen voor natuur (verdere versterking van ecologische verbindingen), recreatie (Veluwerandmeren zitten op slot vanwege Natura 2000), economie, woonkwaliteit en leefbaarheid van het gebied. Een randmeer dan wel bijzondere vaarverbinding tussen Vollenhove en Lemmer kan mogelijk iets van de boezemcapaciteit van Friesland en piekbergingscapaciteit van Reest en Wieden faciliteren. Hoewel een en ander moet worden onderzocht zijn de verwachtingen op het punt van water niet hooggespannen.
- ❑ Of een nieuw randmeer ook als habitat-bank voor de regio betekenis kan krijgen is nog de vraag. Stel dat het zo is, dan is het randmeer ook van belang voor sociaaleconomische ontwikkelingen in en om het Markermeer (schaalsprong Almere), waardoor een externe financier binnen bereik is.
- ❑ Gemeente Noordoostpolder heeft de voorbereiding van c.q. verkenning naar de aanleg van het randmeer opgenomen in het huidige collegeprogramma.
- ❑ Gemeente Lemsterland ziet aanleg als wenselijk in verband met ruimtelijke uitbreidingsmogelijkheden, kansen voor een alternatieve wegontsluiting dan de huidige rondweg N359 dwars door de kern en kansen voor verbetering van ontsluiting over water.

Ambassadeurs

- ❑ Het gebied ligt in de invloedssfeer van drie provincies, drie gemeenten en drie waterschappen. Het gaat om Flevoland, Friesland en Overijssel respectievelijk Noordoostpolder, Lemsterland en Steenwijkerland respectievelijk Zuiderzeeland, Fryslân en Reest en Wieden. Voorbeelden van succesvolle gebiedsontwikkelingen tonen het belang van één gebiedsautoriteit en een ambassadeur. Wil de beoogde gebiedsontwikkeling daadwerkelijk van de grond komen, zal één persoon mede namens de anderen het voortouw moeten willen, kunnen en mogen nemen.

6. Condities

Fysiek

- In het geval een randmeer de beste oplossingsstrategie is, is aanleg vrijwel zeker te realiseren. Belangrijk aandachtspunt is de (geo)hydrologie van de regio, opdat een meer niet leidt tot ongewenste verdroging van waardevolle natte natuurgebieden. Thans is sprake van een verzameling oppervlakkige en diepgaandere onderzoeken naar beoogde en ongewenste effecten, waaruit bepaald geen eensluidend beeld is op te tekenen.

Instrumenteel

- Uitgaande van de Wro 2008 kan een provincie in goed overleg met de andere provincies en de drie gemeenten een Inpassingsplan maken, waarna realisatie mogelijk is. Indien wordt geopteerd voor experimenteerruimte met gebiedsconcessies is het waarschijnlijk zelfs mogelijk te volstaan met een structuurvisie, waarvan het concessiekader kan worden afgeleid.

Financieel

- Eerste indicaties van kosten van realisatie van een randmeer tussen Vollenhove en Lemmer wijzen in de richting van 150 tot 250 miljoen euro. Hier staan baten tegenover in de sfeer van grondopbrengsten van woningbouw en economische activiteiten. Het is echter zeker dat realisatie mede afhankelijk is van publieke middelen (vergelijk Wieringerrandmeer, waarin Provincie Noord-Holland 35 miljoen bijdraagt en daarbovenop een risico loopt van 35 miljoen). Het aantal woningen dat nodig is om alle kosten uit private baten te kunnen dekken, verhoudt zich vrijwel zeker niet tot het karakter van het gebied. Om toch tot een robuust aantal woningen te komen, waarmee enerzijds kosten worden gedekt en anders voorzieningen mogelijk worden, valt te denken aan een combinatie tussen een randmeer en een seniorenstad.
- Ook in dit geval gaan de kosten voor de baten uit. Eerst moet worden geïnvesteerd in blauwe en groene waarden, pas daarna komen rode investeringen aan snee. Dit verplicht tot uitdrukkelijke aandacht voor faseringen en adequate financiële constructies (vergelijk Meerstad).

Competenties

- Gebiedsontwikkeling vereist inhoudelijke kennis op tal van terreinen, het kunnen omgaan en sturen van processen en persoonlijke vaardigheden om te verbinden met anderen en standvastig te opereren, zonder halsstarrig te zijn. Geen enkele organisatie heeft dit zelf voldoende in huis, waardoor bij voorkeur duurzame relaties worden aangegaan met complementaire partners.
- Het verdient aanbeveling gebruik te maken van ontwikkelingen binnen het publiekprivate netwerk NederLandBovenWater. In dit kader worden twintig voorlopers van gebiedsontwikkeling (Wieringerrandmeer, Veluwerandmeren, Meerstad, et cetera) continu geanalyseerd met het oog op het trekken van lessen en vroegtijdige advisering. Via de website www.nederlandbovenwater.nl kunnen ontwikkelingen worden gevolgd.

7. Voorlopige conclusies

- ❑ Beleidsurgenties zijn wezenlijk anders dan die van vijf jaar geleden, toen ook is gesproken over aanleg van een randmeer. Klimaat, waterberging en bevolkingskrimp zijn de afgelopen jaren veel scherper in beeld gekomen.
- ❑ Gebiedsurgenties liggen vooral op het vlak van versterking van de sociaaleconomische structuur, inclusief woningbouw en recreatie. Voor water bestaat vooralsnog geen eensluidend beeld en moet nader onderzoek worden verricht. Sociaaleconomische gebiedsurgenties zijn er wel en worden gedeeld door de betrokken gemeenten. Urgenties in de groene sfeer (habitat banking) zouden de kans op succes substantieel vergroten.
- ❑ Ambities van bestuur en politiek van betrokken gemeenten liggen duidelijk hoger dan vijf jaar geleden. De drie gemeenten staan open voor een nieuwe drager voor maatschappelijke vitaliteit en een focus voor ruimtelijke ontwikkelingen. Net als maatschappelijke organisaties en marktpartijen, zien zij tal van kansen. Een multifunctioneel randmeer biedt wenkende perspectieven.
- ❑ Namens alle betrokken overheden is het van belang dat gezamenlijk voor één gebiedsautoriteit wordt gekozen, van waaruit een ambassadeur voor het project opstaat.
- ❑ Conditie die bijzondere aandacht vragen zijn publieke middelen en competenties om het spel van gebiedsontwikkeling goed te kunnen spelen, resulterend in oplevering in 2025 met een gezond financieel resultaat. Wat betreft middelen is het de vraag of kan worden gerekend op substantiële bijdragen van de waterbeheerders.

8. Resultaten bestuurlijk politieke discussie

Uit deskresearch en een rondetafelgesprek met diverse stakeholders zijn bovenstaande conclusies getrokken. Deze zijn vervolgens onderwerp van gesprek geweest op een studiemiddag in een meer bestuurlijke setting op 21 februari 2008 waarvan in deze paragraaf verslag wordt gedaan.

Rienk Kuiper (Milieu- en Natuurplanbureau; studie Nederland Later)

- ❑ Het verdient nader onderzoek of het randmeer meer waterafvoer via de IJssel kan faciliteren. Waar het randmeer kan bijdragen aan meer robuuste natuur is dat een belangrijk pluspunt.
- ❑ De ligging van het gedachte randmeer is wat perifeer. Onderzocht zal moeten worden of het randmeer voldoende aantrekkelijk is in vergelijking met Blauwe Stad, Bergse Haven of de Veluwe. Een risico van het randmeer is verdunning van wonen, wat tot ontsluitingsproblemen kan leiden. Bij realisatie dient de kwaliteit van het landschap scherp op het netvlies te staan.
- ❑ Mogelijk zijn relaties te leggen tussen het randmeer en het accommoderen van Schiphol.
- ❑ Van het rijk valt vooralsnog geen steun te verwachten.

Leo Voorberg (Gemeente Noordoostpolder)

- ❑ Er is veel gebeurd in vijf jaar. Velen realiseren zich dat de regio een impuls nodig heeft. We hebben de ambitie de meest innovatieve polder te worden.
- ❑ Eerste prioriteiten liggen op het vlak van wonen, water en recreatie. Er liggen kansen voor waterberging, beroeps- en recreatievaart, nieuwe vaarverbindingen, horeca, fietsen, wandelen en nieuwe landschappelijke kwaliteiten.

- Nu de Zuiderzeelijn definitief van de baan is, heerst hier niet de mentaliteit om bij de pakken neer te zitten. Als regio gaan we er zelf voor. Als de betrokken overheden bereid zijn er samen voor te gaan, gaat het lukken. Het rijk staat nooit als eerste klaar met de portemonnee. Eerst zullen we zelf moeten laten zien waar we voor staan.

Jan Gorter (Vereniging Natuurmonumenten)

- De gezamenlijke landschapsbeheerders staan positief tegenover het randmeer, mits de hydrologische omstandigheden voor de natuur verbeteren, de nieuwe doorgaande vaarverbinding de huidige vaarverbinding door het nationaal park overbodig maakt en het verdwijnen van een zestigjarig bos ruimschoots wordt gecompenseerd door onder meer kranswieren.
- Dilemma's liggen in diffuse verstedelijking. Houd oog voor de eigenheid van het landschap, dat open is. Maak er geen kermis van. Neem een voorbeeld aan de balans tussen groen, blauw en rood die in het ontwerp voor de prijsvraag zat.
- Habitat banking is niet onbespreekbaar maar maakt de organisaties wel zeer alert.

Aanbevelingen uit de discussie

- Ga uit van de eigen kracht van de regio. Intergemeentelijk en interprovinciaal kan voor het gebied een perspectief worden ontwikkeld in de vorm van een structuurvisie.
- Leg jaarlijks publiek twee miljoen euro op tafel. Neem ook hierin als regio het voortouw en klop pas op termijn aan bij het rijk. Voorkom dat nu alles wordt kapot gerekend om maar tot een positieve maatschappelijke kosten-batenanalyse te komen.
- Sleep er geen waterurgenties bij als die er onvoldoende zijn. Dit verzwakt het verhaal in plaats van de beoogde versterking.
- Voer onderzoek naar hydrologische (on)mogelijkheden en effecten gezamenlijk uit volgens principes van joint fact finding. Voorkom hiermee dat onderzoekers op elkaar gaan reageren en discussie blijft bestaan.
- Start een verkenning onder regie van Provincie Flevoland. Alle 125 deelnemers aan het symposium zijn bereid er een bijdrage aan te leveren.

Reactie door Andries Greiner

- Het randmeer Noordoostpolder is nooit helemaal weggeweest. Met het voortschrijden van de tijd en het veranderen van de behoeften van de regio komt het randmeer weer op de agenda te staan. De uitkomst van het drukbezochte symposium vraagt om een vervolg. Of Provincie Flevoland hierbij een voorlopig regisserende rol speelt is aan Provinciale Staten, want het randmeer vormt geen speerpunt in het Omgevingsplan.

9. Conclusie

- Start een verkenning onder regie van Provincie Flevoland. Na de verkenning kan de regie desgewenst worden overgedragen.

10. Advies aan Andries Greiner

1. Neem het verzoek van Provinciale Staten in ontvangst en organiseer binnen Gedeputeerde Staten groen licht voor een verkenning.
2. Organiseer een bestuurlijk kernoverleg met de twee andere provincies en de drie gemeenten. Onderteken een startovereenkomst voor een gezamenlijke verkenning onder regie van Provincie Flevoland. Stel een projectleider of projectteam aan.

3. Nodig de drie waterschappen, rijkswaterstaat, Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de Provinciale Landschappen uit voor een gezamenlijk wateronderzoek.
4. Betrek overheden, maatschappelijke organisaties en marktpartijen (op persoonlijke titel in verband met aanbestedingsregime) bij het ontwikkelen van oplossingsstrategieën binnen het concept van een randmeer. Te denken valt aan een klein en een groot meer en optimalisatie van het ontwerp voor de prijsvraag.
5. Onderzoek of de oplossingsstrategieën haalbaar, betaalbaar en duurzaam zijn. Zie hiervoor het voorbeeld van Groot Mijdrecht Noord.
6. Kies als beslissers gezamenlijk voor een voorkeursstrategie en maak afspraken over het vervolg.
7. Vergroot de aandacht van het rijk met het oog op de procedure die voor een financiële bijdrage moet worden doorlopen.
8. Het vervolg kan bestaan uit (1) een publieke planstudie tot en met een inpassingsplan, (2) na aanbesteding een publiekprivate planstudie met de intentie ook als joint venture (GEM en CV/BV) te realiseren of (3) een publieke structuurvisie als grondslag voor een concessiekader dat wordt aanbesteed om vervolgens alles privaat te doen realiseren. Dit laatste in afwachting van experimenteerruimte die door de Commissie Dekker aan het kabinet wordt gevraagd.

11. Colofon

Auteur

Peter van Rooy (Accanto/Habiforum)

Projectleiding

Otto Telkamp (Provincie Flevoland)

Bijdragen

1. Hans Brouwer (Programmadirectie Ruimte voor de Rivier) [hans.brouwer03@rws.nl].
2. Agnes Daan (Lemsterland) [a.daan@lemsterland.nl].
3. Jan Gorter (Vereniging Natuurmonumenten) [j.gorter@natuurmonumenten.nl].
4. Andries Greiner (Provincie Flevoland) [a.l.greiner@flevoland.nl].
5. Frank Heyligers (AM) [frank.heyligers@am.nl].
6. Marijke Jaarsma (Waterschap Zuiderzeeland) [m.jaarsma@zuiderzeeland.nl].
7. Sander Kastelein (NOP) [s.kastelein@noordoostpolder.nl].
8. Joost Knoop (MNP) [j.knoop@mnp.nl].
9. Rienk Kuiper (MNP) [r.kuiper@mnp.nl].
10. Rob Kuipers (Gemeente Steenwijkerland) [rob.kuipers@steenwijkerland.nl].
11. Piet Loonstra (Lemsterland) [ploonstr@lemsterland.nl].
12. Ab van Luin (Habiforum) [ab.vanluin@habiforum.nl].
13. Rob Meijers (LNV) [r.meijers@minlnv.nl].
14. Marc Nederlof (weterskip Fryslân) [mnderlof@weterskipfryslan.nl].
15. Henk Ovink (VROM) [henk.ovink@minvrom.nl].
16. Henk Post (Waterschap Reest en Wieden) [h.post@reestenwieden.nl].
17. Peter Roozenbeek (Waterschap Reest en Wieden) [p.roozenbeek@reestenwieden.nl].
18. Nick de Snoo (Staatsbosbeheer) [n.snoo@staatsbosbeheer.nl].
19. Reinier Steensma (Waterrecreatie) [info@waterrecreatieadvies.nl].
20. Marco Tanis (Boskalis) [m.p.tanis@boskalis.nl].
21. Otto Telkamp (PFL) [otto.telkamp@flevoland.nl].
22. Martin Tijhuis (Provincie Overijssel) [mbm.tijhuis@overijssel.nl].
23. S. Tijisma (Provincie Fryslân) [s.tijisma@fryslan.nl].
24. W. van der Vegt (Provincie Fryslân) [w.d.c.vandervegt@fryslan.nl].
25. Leo Voorberg (Gemeente Noordoostpolder) [l.voorberg@noordoostpolder.nl].
26. Henk Wardenier (Gemeente Noordoostpolder) [h.wardenier@noordoostpolder.nl].
27. Wouter Weijers (KvK Flevoland) [wweyers@lelystad.kvk.nl].